

בית משפט השלום בירושלים

הפ"ב 35927-06-19 אדרי נ' שני

תיק חיצוני:

בפני כבוד השופטת בלהה יהלום

מבקש **ניסים אדרי**
ע"י ב"כ עו"ד דניאל מורסיאנו

נגד

משיב **יהודה שני**
ע"י ב"כ עו"ד נירה בן דוד

חקיקה שאוזכרה :

[חוק הבוררות, תשכ"ח-1968: סע' 20, 21א', 211\(א\), 211\(א\), 26, 24.9., 24\(6\), 24.3, 24\(2\), 24.10, 24, 27, 27ח\(א\), 29א, 29ב, 29\(א\)](#)

[תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984: סע' 528](#)

ספרות:

[ישראל שמעוני, אופק חדש בבוררות \(מהד' 2, 2014\)](#)

פסק דין

המבקש עותר לביטול פסק בוררות שניתן ביום 13.09.18 (די תשרי תשע"ט), בבית דין לממונות שליד הרבנות הראשית והמועצה הדתית בירושלים על ידי כבוד הרבנים מ' שינמן אב"ד, מ' שור, י' כהן (להלן: "הרכב א'"), ולביטול החלטה שניתנה על ידי ערכאת הערעור ביום 05.05.19 (ל' ניסן התשע"ט), על ידי כב' ראב"ד-ב' שרגא, וכב' הרבנים א' שלזינגר, א' פויטוונגר, (להלן: "הרכב ב'"), וזאת מכוח עילות שונות ב[חוק הבוררות](#), תשכ"ח-1968 (להלן: "חוק הבוררות").

רקע עובדתי

1. בשנת 2015 נחתם בין המבקש ואדם נוסף, מר אפרים גליק, לבין המשיב הסכם שהוכתר כ"זכרון דברים", לשותפות באפליקציית "מה כשר". כעולה מטענות הצדדים, בהתאם להסכם כאמור, השקיע המשיב סך של 500,000 ₪, עם אופציית השתחררות מההשקעה בחלוף שלושה חודשים (להלן: "**הסכם ההשקעה**").
2. בעקבות מחלוקת שנתגלעה ביחס למכירת החברה והחזר הכספים שהושקעו למשיב, הסכימו הצדדים לפנות לבוררות בבית הדין לבוררות שליד הרבנות הראשית והמועצה הדתית בירושלים. הצדדים חתמו על שטר בוררות, במועד שאינו מצוין על גבי השטר, ובמסגרתו מינו את בית הדין לממונות להכריע בהפרת הסכם ההשקעה, ובדבר "כל חילוקי הדעות והתביעות ההדדיות שיש בינינו ובכל דבר הקשור ומסתעף ממנו". הוסכם כי ניתן להגיש ערעור על פסק הבורר לפני "בית הדין הגבוה לערעורים שע"י המועצה הדתית בכפוף לתנאים הקיימים", וכי "הצדדים מוותרים מראש על בקשה לנמק את פסק הדין, ובית הדין יהיה רשאי להוציא פסקי דין ללא נימוקים, הכל על פי שיקול דעתו" (להלן: "**שטר הבוררות**").
3. ביום 13.09.18 ניתן פסק הבוררות על ידי הרכב א', לאחר שהתקיימו מספר דיונים בעניין, לפיו:
 - א. על חברת 'מה כשר', להחזיר את מלוא חובה בסך 500,000 ₪ למר יהודה שני.
 - ב. באם יווצרו קשיים בהחזרה, יהיה מוטל על הערבים תשלום החוב הנ"ל.
 (להלן: "**פסק הבוררות**").
4. לאחר שניתן פסק הבוררות בערכאה ראשונה, השיגו עליו שני הצדדים בהתאם למנגנון הערעור בפני בורר שנקבע בהסכם הבוררות. המבקש - בגין ההחלטה לחייבו להשיב את הכספים, והמשיב - בגין גובה הסכום שנפסק לטובתו.
5. לבית הדין לממונות קיים תקנון להגשת ערעור, הקובע כי בקשות הערעור יוגשו אל הראב"ד, לאחר פתיחת תיק ותשלום אגרה, והוא הגורם המוסמך לאשר הגשת ערעור. ככל שבקשת הערעור אושרה, יקבע דיון ערעור שיתנהל בפני ההרכב לערעורים, או על ידי דיון בין הצדדים, או על ידי קבלת מכתבי הצדדים על פי שיקול דעת הראב"ד (נספח יא לבקשה, להלן: "**התקנון**").
6. הצדדים הגישו את כתבי הערעור, וביום 11.11.18 ניתנה החלטה לפיה "לאחר העיון בדבר אין מקום לערעור אבל יש מקום לברר טענות הנתבע מאחר וההרכב נסגר" שנקבע (להלן: "**ההחלטה המקדימה**"). וכך, תוך שהצדדים הוזמנו לביורר במועד שנקבע. וכך, נתמנה הרכב ב', אשר נתן מספר החלטות לבקשות הצדדים:

- א. ביום 09.01.19 ניתנה החלטה לפיה בקשת הערעור על פסק הדין נדחית, שכן לא קיימת עילה מוצדקת בהתאם לקריטריונים המנויים בתקנון. בנוסף, בית הדין ביקש את הנתבעים להודיע כיצד הם מתכננים לשלם את יתרת החוב, ולאחר זמן זה תינתן החלטה סופית (להלן: **"ההחלטה הראשונה"**);
- ב. ביום 03.02.19 ניתנה החלטה נוספת, לפיה כפי שנאמר בהחלטות קודמות לפי כללי בית הדין אין עילה לערעור ועל כן הבקשות נדחות; כי תביעת התובע בגין הפסדיו נדחית נוכח כך שאין מקום לחייב בהם בדיני אדם. כמו כן, הנתבעים הוזהרו שכל שלא יציגו פריסת תשלומים שתאושר על ידי בית הדין, תוך שבוע ימים, הדבר יהווה הפרת חוזה, ויתווסף לחיובם סך של 50,000 ₪ בגין סעיף ההפרה שבחוזה שבין הצדדים (להלן: **"ההחלטה השנייה"**);
- ג. ביום 10.03.19 נתן הרכב ב' החלטה נוספת לפיה בהתאם לסעיף ז' לשטר הבוררות הרכב אחר יכול למלא את מקום ההרכב שנסגר על פי החלטת הראב"ד; כי על שני הנתבעים יחדיו לשלם לתובע סך של 340,000 ₪, ושניהם אחראים לתשלום זה (להלן: **"ההחלטה השלישית"**);
- ד. ביום 05.05.19 ניתנה החלטה לפיה הוחלט כי לגבי החלק בבקשת הערעור הנוגע לעצם פסק הדין, בית הדין ענה על כך בהחלטותיו הקודמות; וכי בנוגע לחלק הנוגע ליחסים שבין גליק לבין המבקש, הדבר מצריך דיון בפני עצמו, ועל גליק לפנות למזכירות על מנת לפתוח תיק בעניין (להלן: **"ההחלטה בערעור"**), היא ההחלטה שמתבקש מבית המשפט להורות על ביטולה.
7. ביום 17.06.19 הוגשה בקשת הביטול דגן לבית המשפט המחוזי. לאחר שהתברר כי הסמכות העניינית מסורה לבית משפט זה, הועבר ההליך לבית משפט השלום לטיפול.

טענות הצדדים

טענות המבקש

8. לטענת המבקש, תנאי לחתימתו ולחתימת שותפו גליק על שטר הבוררות, היה כי ניתן יהיה להגיש ערעור על פסק הבוררות בפני הראב"ד, שהיה באותה העת, הרב שלמה עמר, הרב הראשי לישראל ונשיא ביה"ד הרבני הגדול בדימוס, בעל ניסיון של שנים רבות כדיון, וגם חבר ביה"ד כב' הרב ירון כהן הצהיר והבהיר כי זה התנאי להסכמה לחתימת השטר, והדבר בא לידי ביטוי בסעיף 2 לשטר הבוררות. לטענתו, שגה בית הדין בהרכב ב', עת שהקנה לעצמו סמכות מכוח סעיף ז' לשטר הבוררות, שכן הוא לא היה מעורב כלל בשיקולי בית הדין בערכאה הראשונה והוא אינו יכול להיכנס לנעלי הרכב א' ולדון בבוררות, והגורם היחיד שיכול לדון בערעור דגן הינו כב' הרב

עמר, בהתאם להסמכה שניתנה לו בשטר הבוררות. משכך, יש להורות על ביטול ההחלטה בערעור מכוח [סעיף 24\(2\) לחוק הבוררות](#), שכן היא ניתנה בהעדר סמכות לכך.

9. המבקש טוען לפגמים צורניים בפסק הבוררות ובהחלטה בערעור, שכן החלטות אלה אינן נושאות חתימתם של אף אחד מהדיינים, אלא רק חתימת מזכירות בית הדין וזאת בניגוד [לסעיף 20 לחוק הבוררות](#). העדר החתימות מהווה פגם מהותי בצורת פסק הבורר, ויש לבטל את החלטות בית הדין כאמור מטעם זה.

10. עוד טוען המבקש, כי פסק הבוררות אינו מנומק וזאת בניגוד [לסעיף 21א\(א\)\(1\) לחוק הבוררות](#) הקובע כי ככל שהוסכם בין הצדדים על זכות ערעור הרי שיש לנמק את פסק הבוררות, ועל כן יש להורות על ביטולם בהתאם [לסעיף 24\(6\) לחוק הבוררות](#). לטענתו, המחדל והפגם של היעדר נימוקים גרמו לעיוות דין ומתן החלטות מוטעות בהמשך שניתנו על ידי הרכב ב', ויש להורות על ביטולם גם מכוח [סעיף 26 לחוק הבוררות](#).

11. בנוסף טוען המבקש כי יש לבטל את ההחלטה בערעור שכן אינה עומדת בתנאי [חוק הבוררות](#) ויש בה פגמים מהותיים: המסמך אינו כולל כותרת; לא מצוין בו תפקידו של הרב ברוך שרגא החתום עליו והוא אינו חתום בחתימת ידו, דבר הפוסל את המסמך; תוכן ההחלטה ענייני למדיי, ומעמיק את הספקות הטמונים בו והפגמים שנפלו בו אשר היוו תשתית למתן החלטות שגויות שניתנו לאחר מכן בהתבסס עליו, לרבות ההחלטה בערעור, וחיזוק לכך ניתן ללמוד מהתנסחות כב' הרב שרגא אשר הגדיר את כתב הערעור כ"מכתבי הצדדים", תוך שהוא דוחה את זכותו הטבעית של המבקש לערעור המוקנית לו מכוח השטר באומרו ש"לאחר העיון בדבר, אין כאן מקום לערעור", ותוך שהוא מגדיר את הדיון בערעור כ"בירור", מבלי שניתנה לצדדים האפשרות להשמיע טענותיהם בערעור ובכך נגרם למבקש עיוות דין, וכן על סעיף [24\(2\) ו-24\(3\) לחוק הבוררות](#) שכן לטענתו ההחלטה ניתנה על ידי בורר שלא נתמנה לכך וללא סמכות.

טענות המשיב

12. לטענת המשיב יש להורות על סילוק הבקשה על הסף שכן הוגשה באיחור. [סעיף 27 לחוק הבוררות](#), קובע כי יש להגיש בקשה לביטול פסק הבוררות בתוך 45 ימים מיום מתן ההחלטה בערעור, פסק הבוררות ניתן ביום 13.9.18, על החלטה זו הוגש ערעור ביום 9.1.19 ניתנה החלטת ערכאת הערעור הדוחה את ערעור המבקש, ומשחלף המועד כאמור יש להורות על סילוקה.

13. לגופו של עניין, מתנגד המשיב לביטול פסק הבוררות. לטענתו, הפסק נכון ומבוסס על הראיות שהוצגו בפני הבורר. המשיב הפנה לכל שבהתאם להלכה הפסוקה בית

המשפט הדין בבקשה לביטול פסק הבוררות אינו צריך לעשות "משפט חוזר" אלא לדון בתקינות ההליך שהוביל לפסק הבוררות, שלטענתו, היה הליך תקין ונכון.

14. ביחס להעדר חתימות על גבי פסק הבוררות והחלטות ערכאת הערעור, המשיב מכחיש טענות אלו, ומצרף לכתב ההגנה את מלוא ההחלטות כאשר הן חתומות בידי הדיינים. ביחס לטענת המבקש להעדר סמכותו של הרכב ב', מפנה לכך שבשטר הבוררות נקבע כי הבורר אינו אדם ספציפי אלא בית הדין, ומשכך זהות הרכב הדיינים וזהות הרכב בית הדין נתונים לשיקול דעתו של בית הדין.

15. באשר לאי הנמקת פסק הבוררות, בסעיף ח' לשטר הבוררות נקבע במפורש כי הבורר אינו חייב לנמק את הפסק, ויתירה מזאת החלטת ההרכב לפניו נדון הערעור מיום 09.01.19 מנומקת ועומדת בדרישות ס' [21א לחוק הבוררות](#).

דיון והכרעה

16. גבולות ההתערבות השיפוטית בפסקי בוררות הותוו ב[חוק הבוררות](#) ובפסיקת בית המשפט העליון.

עילות ההתערבות בפסקי בוררות הן אלו הקבועות בסעיף 24 לחוק הבוררות, המונה רשימה סגורה של עשר עילות המאפשרות לבית המשפט לבטל פסק בוררות [ע"א 318/85 דן כוכבי נ' גזית קונסיליום השקעות ופיתוח בע"מ, פ"ד מב(3) 265, [274]. סעיף זה ממצה את כל העילות לביטול פסק בוררות, ואין להוסיף עליהן [רע"א 113/87 חברת נתיבי איילון בע"מ נ' שטאנג ובניו בע"מ, פ"ד מה(5) 511, 516-517].

את עילות הביטול הללו יש לפרש באופן מצמצם ובצורה דווקנית ביותר, כאשר הנטייה הבוררה היא להימנע, ככל האפשר, מהתערבות בפסק הבוררות [רע"א 9060/04 נבו נ' כאשי (23.1.08); רע"א 758/08 האוסף חברה לשירותים בע"מ נ' עיריית אופקים (15.4.08); רע"א 5991/02 גורצמן נ' פריד, פ"ד נט(5) 1]. מגמת בית המשפט היא לקיים את פסק הבוררות ככל שהדבר ניתן ולצמצם את התערבותו של בית המשפט בהכרעותיו של הבורר (ע"א 823/87 דניה נ' רינגל, פ"ד מב(4) 605, 612 (1989)). בית המשפט אינו רשאי להתערב בפסק הבורר, אפילו הוא סבור כי הבורר טעה, עובדתית או משפטית, וגם אם על פי תפיסתו הפעיל הבורר את שיקול דעתו בצורה בלתי שקולה. הצדדים קיבלו על עצמם מראש את הכרעת הבורר, גם אם יטעה וגם אם צד זה או אחר לא ישבע נחת מן הפסק (רע"א 3680/00 גמליאלי נ' מגשימים, פ"ד נד(6) 605, 623 (2003), להלן: "עניין מגשימים").

בית המשפט אינו יושב כערכאת ערעור על פסק הבוררות [רע"א 1260/94 בן-חיים נ' אבי חן בע"מ, פ"ד מח(4) 826, 831-832], שכן, ברגיל, צדדים לבוררות אינם

זכאים לנקוט בהליך ערעורי ביחס לפסק הבוררות, אלא אם בחרו להחיל על עצמם מנגנונים ערעוריים הסכמיים לפי [סעיף 21א](#) או [229 לחוק הבוררות \(רע"א 4273/19 מ.ב. גלאט עוף למהדרין בע"מ נ' ברכת הארץ בע"מ \(04.08.19\)\)](#). ולכן אף אם מסקנת הבורר מוטעית, בין במישור המשפטי, ובין במישור העובדתי, אין בכך כדי להוות עילה לביטולו. רק כאשר הליך הבוררות פגום מיסודו, או בנסיבות בהן לא נתמלאו עקרונות הבוררות המוסכמים על ידי הצדדים עשוי הפסק להתבטל. ביטול הפסק בשל תוכנו, אפשרי רק כאשר מנוגד הוא באופן מובהק לתקנת הציבור. גלישת הביקורת השיפוטית על פסק הבורר אל מעבר לעילות הביקורת הצרות כאמור מפרה את האיזון הראוי בין העצמאות וחופש הפעולה שהמחוקק ביקש לתת בידי מוסד הבוררות לבין אינטרס הציבור בקיום פיקוח שיפוטי צר בלבד על תקינותם של הליכי הבוררות (עניין מגשימים, עמ' 617-616; רע"א 7205/01 כפר דניאל, מושב שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ נ' מיטרני (4.2.2002)).

המנגנון הערעורי וההחלטות שניתנו במסגרתו

17. אני מוצאת כי דין טענות המבקש ביחס להחלטה בערעור - להידחות. ואפרט.
18. כידוע, בדיני הבוררות אין אפשרות להשגה ערעורית על פסק בורר, זולת המוסכם במפורש בין הצדדים וכמותווה בדין. למעשה, [בחוק הבוררות](#) מעוגנים שני מסלולים אופציונליים של השגה ערעורית על פסק בורר: ערעור לערכאת ערעור פנימית בפני בורר אחר לפי התוספת השנייה (סעיף [21א](#)), או ערעור ברשות לבית המשפט על הפסק לפי סעיף [229 א](#)) לחוק הבוררות, כאשר שני המסלולים כרוכים בהסכמה מפורשת של הצדדים לשטר הבוררות (לעניין זה, ר' בהרחבה [רע"א 22/17 מכבי שירותי בריאות נ' מודן \(23.08.2017\)](#)).

19. הצדדים בחרו לעגן בהסכם הבוררות מנגנון ערעורי לפני בורר נוסף, וכן הסכמות נוספות לגבי אופן ניהול ההליך, כשהסעיפים הרלוונטיים בענייננו הינם:

"ב. בית הדין יפסוק כפי שיקול דעתו, בין לדין ובין לפשרה ובין לפני משורת הדין. החלטות בית הדין יוכלו להתקבל ברוב דעות גם לעניין עשית פשרה בין הצדדים. לא יהיה ניתן לערער על פסק הדין של בית הדין, בפני ההרכב שדן בו או בפני כל הרכב אחר או בפני כל ערכאה שיפוטית אחרת, למעט בית הדין הגבוה לערעורים שע"י המועצה הדתית בכפוף לתנאים הקיימים.

....

ח. הצדדים מוותרים מראש על בקשה לנמק את פסק הדין, ובית הדין יהיה רשאי להוציא פסקי דין ללא נימוקים, הכל על פי שיקול דעתו.
 20. סעיף 21א לחוק הבוררות, שכותרתו "ערעור לפני בורר", מתייחס לתנאים הנדרשים לקיום מנגנון ערעורי בפני בורר:

"(א) קבעו צדדים להסכם בוררות כי פסק הבוררות ניתן לערעור לפני בורר -

- (1) ינמק הבורר את פסק הבוררות הניתן לערעור;
 - (2) יחולו הוראות התוספת השניה נוסף על הוראות התוספת הראשונה ככל שאינן סותרות את הוראות התוספת השניה, והכל אלא אם כן קבעו הצדדים אחרת.
- (ב) הוראות חוק זה החלות על בורר, על הליך לפני בורר ועל פסק בוררות, יחולו בשינויים המחויבים על בורר בערעור, על הליך הערעור לפני בורר ועל פסק הבוררות בערעור, ובלבד שפסק הבוררות לעניין ההגדרה "פסק בוררות" יהיה פסק הבוררות בערעור או פסק הבוררות של הבורר הראשון, אם לא הוגש ערעור או בחלוף המועד להגשתו.
- (ג) קבעו צדדים כאמור בסעיף קטן (א) -
- (1) ניתן להגיש בקשה לביטול פסק הבוררות על פי העילות האמורות בסעיף 24(9) ו-10 בלבד;
 - (2) לא ניתן להגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט על פסק הבוררות"

לעניין זה רלוונטיות הוראות התוספת השנייה, ביחס לאופן ניהול הערעור, הקובעות:

- א. ישיבות הבוררות יתועדו בפרוטוקול או בדרך אחרת שקבעו הצדדים בהסכם הבוררות; הפרוטוקול ישקף את מהלך הדיון ואת דברי בעלי הדין.
- ב. (1) הערעור יוגש בתוך 45 ימים מיום שפסק הבוררות הומצא לבעלי הדין ויהיה מנומק; ...
- ד. הבורר בערעור רשאי לקיים ישיבות בנוכחות הצדדים, לשמוע טיעונים ולבקש סיכומים בכתב, אך אינו רשאי לשמוע עדים; ההכרעה בערעור תהיה על סמך החומר שהיה בפני הבורר הראשון, ועל סמך כתבי הטענות והסיכומים בכתב שהוגשו בערעור; ...
- ו. הבורר בערעור ינמק את פסק הבוררות."

הנה כי כן, המסלול הערעורי מחייב כי פסק הבוררות הניתן לערעור יהיה מנומק; כי המותב בערעור אינו מוסמך לשמוע עדים; הצדדים אינם רשאים להביא ראיות חדשות; וכי נשללת מבעלי הדין אשר הסכימו להחיל על הסכסוך בעניינם את המנגנון הערעורי כאמור את האפשרות לפנות לבית המשפט בבקשה לביטול פסק הבוררות מכוח כלל העילות המנויות בסעיף 24 לחוק הבוררות, אלא רק בהתבסס על שתי עילות ספציפיות הקבועות בסעיפים (9)24 ו- (10)24 לחוק הבוררות.

21. חוק הבוררות קובע את כללי ההתדיינות של כל אחד ממנגנוני הערעור. בכל הנוגע למנגנון הערעור הקבוע בסעיף 21א לחוק הבוררות, הרי שהחוק אוסר על הצדדים להתנות על כללי הדיון אשר קבועים בסעיף עצמו, והמדובר בכללים קוגנטיים שאינם ניתנים להתניה. כך למשל, הצדדים אינם רשאים להסכים כי פסק הבוררות שיינתן בשלב הראשון לא יהא מנומק, אולם מתיר לצדדים להתנות על ההוראות הדיוניות הקבועות ביחס למנגנון ערעור זה בתוספת השנייה לחוק (י' דנציגר, י' חיימי, "מנגנוני הערעור על פסקי הבוררות, סוגיות נבחרות בחלוף עשור לתיקון מספר 2 לחוק הבוררות", ספר טירקל - פרקי הגות, עיון, ומשפט (2020), ע' 449 'הצדדים אינם רשאים להסכים כי פסק הבוררות שיינתן בשלב הראשון לא יהא מנומק"; רע"א 2982/14 יהושע משי זהב נ' דוד אור חי (26.06.2014), פסקה 12; רע"א 9651/16 אורן מור נ' יצחק רובינשטיין (24.01.17) (להלן: "עניין מור").

הסכם בוררות הכולל אפשרות לערער על פסק הבורר בפני בורר נוסף, יהיה תקף רק אם התקיימו התנאים האמורים בסעיף 21א לחוק הבוררות, וככל שמי מהצדדים מתנה עליו תנאו – בטל (ישראל שמעוני, אופק חדש בבוררות - דיני בוררות עם ערכאת ערעור (2009), ע' 256; ר' גם עניין מור ס' 10 לפסק הדין: "הזכות הנתונה לצדדים מוגבלת לעצם הבחירה להחיל מנגנון ערעור. הצדדים בוחרים את מנגנון הערעור אך לא את תנאיו. משעה שהצדדים הסכימו על עצם החלת המנגנון, בין אם לפי סעיף 21א או לפי סעיף 29 לחוק הבוררות, הרי שהתנאים וההוראות הקבועים בחוק הבוררות ביחס לאותו המנגנון הם קוגנטיים, והצדדים אינם יכולים להתנות עליהם").

22. בעניין מור, התייחס בית המשפט לעניין ההשלכות הנוגעות לתוקף פסק דין שניתן בערעור בהעדר סמכות, וקבע:

"...בדומה לתחומי דין אחרים, תוקפו של פסק דין שניתן בערעור שהתקיים לפי סעיפים 21א או 29 לחוק הבוררות שלא בסמכות, כפוף לדוקטרינת הבטלות היחסית. פועל יוצא הוא שקבלת הכרעה שלא בסמכות בנסיבות אלה, אין משמעה בטלותו של פסק הדין בערעור מדעיקרא (VOID) והבטלות היא יחסית בלבד (VOIDABLE). לפיכך, יש והכרעה שנתקבלה על-

ידי בית המשפט מחוץ לסמכותו העניינית תיוותר על כנה ותהא תקפה, חרף הפגם, וזאת כתלות בפרמטרים כגון סוג הפגם, חומרותו, נסיבות היווצרותו ומשמעו בנסיבות העניין (חמי בן-נון וטל חבקין **הערעור האזרחי 90** (מהדורה שלישית, 2012); **רע"א 3339/00 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' דהן, פ"ד נז(1) 503, 515-513 (2002)**). (פסקה 12).

23. בענייננו, אין מחלוקת על כך שפסק הבוררות אינו מנומק, כפי שהצדדים הסכימו בסעיף ח' לשטר הבוררות "הצדדים מוותרים מראש על בקשה לנמק את פסק הדין, ובית הדין יהיה רשאי להוציא פסקי דין ללא נימוקים". הסכמה זו עומדת בניגוד מוחלט להוראות **סעיף 21א(א)(1) לחוק הבוררות** המחייב כי פסק הבורר נשוא הערעור יהיה מנומק. כפי שהראינו לעיל, מדובר בפגם מהותי שכן מדובר בתנייה קוגנטית ולכן איני רואה את הסכמות המבקש והמשיב, שקיבלה ביטוי בהסכם הבוררות בניגוד לדין ולדרך המותווית בחוק, כהסכמה לקיום הליך ערעורי. מקום שהפסק בסופו של יום לא היה מנומק ובהתאם לסעיף ח' הנ"ל גם לא התבקשה הנמקה, הרי שאין אפשרות להגיש ערעור על פסק הבורר שכן לא מתקיימים התנאים הנדרשים בחוק לקיום ההליך הערעורי, והסכמות הצדדים לעניין קביעת המנגנון הערעורי – בטלות. כפי שנקבע בפרשת מור, אין מקום להפעיל את דוקטרינת הבטלות היחסית בנסיבות המקרה, והסכמות הצדדים לעניין קביעת המנגנון הערעורי – בטלות ואני מבטלת את כל ההחלטות שניתנו במסגרת ה"ערעור".

24. לאור התוצאה אליה הגעתי, אין מקום לדון ביתר טענות הצדדים ביחס להליך הערעורי.

המועד להגשת בקשת הביטול

25. לטענת המבקש, ההחלטה בערעור מיום 05.05.19, היא ההחלטה האחרונה והסופית אשר סיימה את הדיון בערעור, וממנה יש למנות את חישוב מניין הימים מקום שההליך שבכותרת נפתח ביום 17.6.19, הרי שהבקשה הוגשה במועד. מנגד, טוען המשיב, כי ההחלטה הראשונה, שניתנה ביום 09.01.19, היא זו אשר סיימה את המחלוקת שבין הצדדים שכן החלטה זו דחתה את הערעור, וממנה יש למנות את מניין הימים להגשת בקשת הביטול.

26. **סעיף 27ח(א) לחוק הבוררות** קובע, כי לא יזקק בית המשפט לבקשה לביטול פסק בוררות שהוגשה כעבור ארבעים וחמישה יום מיום מתן הפסק, אם ניתן בפני המבקש, או מהיום שנמסר למבקש, על ידי הבורר, אלא אם הוגשה בקשה לתיקון השמטה או עניין פרוצדוראלי, טכני או אריתמטי. בהתאם **לסעיף 21א(ב) לחוק הבוררות**, הרי

שמגבלת 45 ימים חלה גם על פסק בוררות שניתן בערעור. בעניינו מדובר בבקשה מהותית, המועד הנמנה הוא 45 יום, ולאור התוצאה אליה הגעתי, כי הליך ה"ערעור" והחלטות הרכב ב' מבוטלות, הרי ש המועד להגשת בקשת ביטול פסק הבורר צריך היה להימנות מיום 13.9.18 או לכל המאוחר מהיום בו הומצא פסק הבוררות למבקש.

27. שנית, אף אם ההליך הערעורי היה מתנהל כדין, גם אז דין הבקשה להידחות מטעם זה, שכן איני מקבלת את טענת המבקש כי ההחלטה בערעור היא ההחלטה הסופית לעניין מניין הימים. ככלל, פסק ייחשב לסופי, אם הוא מסיים כליל את הדיון בכל העניינים התלויים ועומדים בפני הבורר (ר' [ע"א 177/83 סב"ם - שיטות בניה מתוחכמות בע"מ נ' אגודת קבוץ גליל ים](#), לח(4) 718, עמ' 724). "סופיות הפסק צריכה להתבטא בבהירות הפסק מבחינת ההכרעה המעשית שבו. צריך שהפסק יכיל הוראה אופרטיבית ברורה וחד משמעית שאפשר לתת לה תוקף ולכפות את ביצועה בהליכי הוצאה לפועל. מבחינה זו בורר שקבע בפסק כי קיימת חובה לתשלום כסף, אך לא ציין על מי מוטלת חובה זו- הפסק הוא חסר בהירות ולכן אינו יכול להיחשב כפסק סופי ושלם. הוא הדין, אם הבורר קבע שהנתבע חייב לשלם לתובע- אך לא פסק איזה סכום (אוטולנגי, כרך ב', 770-771). "[הפ"ב \(מחוזי י-ם\) 51268-10-18 חנניה הרמן נ' דוד ברדוגו](#) (14.01.2020).

החלטות בית הדין בענייננו, נכתבו בזו הלשון:

א. החלטה המקדימה

"לאחר העיון בדבר אין מקום לערעור אבל יש מקום לברר טענות הנתבע מאחר וההרכב נסגר", תוך שהצדדים הוזמנו לבירור במועד שנקבע.

ב. החלטה הראשונה

"א. בקשת הנתבעים לערער על פסק הדין, נדחית. ישנו תקנון הגשת ערעור, [סעיף ב' לשטר הבוררין], ובקשה זו אין לה עילה מוצדקת כך שאינה עומדת בקריטריונים אלו, וביותר כדין בהרכב היה ברור על פסק מההרכב הקודם.
ב. ביה"ד חוזר שוב על האמור בהחלטה הקודמת בסעיף ב' על הנתבעים להודיע לביה"ד תוך שבוע ימים כיצד הם מתכננים לשלם את יתרת החוב, לאחר זמן זה ביה"ד יתן החלטה סופית" [ההדגשה שלי – ב' י'].

ג. ההחלטה השניה

"א. כפי הנכתב בהחלטות קודמות לפי כללי ביה"ד אין כאן עילה לערעור, וע"כ בקשת הנתבעים נדחית.

ב. תביעת התובע בגין הפסדים, נדחית. וזאת כי אין מקום לחייב בהם בדיני אדם, לכל היותר יש בזה חיוב לצי"ש מדין גרמא.

ג. במקרה שהנתבעים לא יציגו פריסת תשלומים שתאושר ע"י ביה"ד, תוך שבוע ימים, הרי שהדבר יהווה הפרת ההסכם שבין הצדדים, ויתווסף לחיובם סך 50,000 ₪ בגין סעיף ההפרה שבחווה שבין הצדדים, וכמו"כ התובע יהא רשאי לתובעם בכמ"ש, [במקרה זה אם יהיה צורך הרי שהצ'ק שהתובע הפקיד בביה"ד יוחזר אליו]."

ד. ההחלטה השלישית

"א. ביה"ד רואה צורך לציין שגם לפי טענות הנתבעים [שביה"ד לא רואה להם מקום כנכתב בהחלטות קודמות], הרי שלפי סעיף ז' לשטר הבוררות הרכב אחר יכול למלא את מקום ההרכב שנסגר ע"פ החלטת הראב"ד.
ב. על שני הנתבעים יחדיו לשלם לתובע סך 340,000 ₪, ושניהם אחראים לתשלום זה.
ג. לגבי תביעת הקנס בסך 50,000 ₪ ביה"ד יתן בזה החלטה במושב אחר."

ה. ההחלטה בערעור

"א. לגבי החלק בבקשת הערעור הנוגע לגבי עצם פסה"ד ביה"ד ענה על זה בהחלטות קודמות.
ב. לגבי החלק בבקשת הערעור הנוגע ליחסים שבין גליק לאדרי ניסים, הדבר מצריך דיון בפני עצמו, ועל גליק לפנות למזכירות על מנת לפתוח תיק בעניין."

קריאת ההחלטות כפשוטן, מעלה כי כבר מההחלטה המקדמית בית הדין הכריע בעניין הערעור וקבע מפורשות שאין עילה לערעור. בכל ההחלטות שהגיעו לאחר מכן הוא שב והדגיש זאת. העובדה שבית הדין אפשר לצדדים להחליף עמו תכתובות ו/או בקשות שונות, אינה משנה את התוצאה הסופית ולפיה אין ערעור. גם אם נאמר שהליך הערעור היה תקין, הרי ש-45 הימים מתחילי להימנות ממועד ההחלטה הראשונה – ואלו חלפו.

28. שלישית, המבקש לא הגיש בקשה למתן ארכה ואף בטענותיו לא נתן נימוק מספק. אמנם, אין לשלול מן המבקש את האפשרות לבקש ארכה, אף בדיעבד, ובידי בית המשפט להחליט ביוזמתו על מתן ארכה, ללא שתוגש כל בקשה לשם כך מצד בעל הדין ([ע"א 779/70 סלמן נ' סלמן, פ"ד כה \(2\) 549, בעמ' 551](#)). ברם, בית המשפט יהיה מוסמך לעשות כן רק אם קיימים "טעמים מיוחדים שיירשמו" (סעיף 27(א) לחוק); ולפי הפסיקה, יש לתת למונח זה, "טעמים מיוחדים", את אותו פירוש הניתן לו במסגרת [תקנה 528 לתקנות סדר הדין האזרחי](#), תשמ"ד – 1984. בפסיקה הענפה בעניין זה, נקבע כי מדובר בנסיבות אובייקטיביות שאינן בשליטתו של בעל הדין ואשר מנעו ממנו מכל וכל מלפעול תוך המועד הקבוע לשם כך (ר' סיכום הפסיקה בספרה של

פרופ' סמדר אוטולנגי, **בוררות – דין ונוהל** (מהדורה רביעית מיוחדת 2005), בעמ' 1137 – 1140), ומכל מקום, גם אם ניתן היה להאריך המועד, יש להראות טעם ענייני ומשמעותי לכך וזאת לא נעשה. וגם מטעם זה, דין הבקשה להידחות.

29. גם לגופו של עניין דין טענות המבקש ביחס לפסק הבוררות להידחות. ואפרט. לא נעלמה מעיני העובדה כי סעיף 21א(ג)(1) לחוק הבוררות קובע כי משעה שהסכימו הצדדים על מנגנון של ערעור לפני בורר נוסף "ניתן להגיש בקשה לביטול פסק הבוררות על-פי העילות האמורות בסעיף 24(9) ו-10(10) בלבד", ואולם לנוכח התוצאה, שמשמעה למעשה כי הסכמת הצדדים לקיים ערעור לפני בורר נוסף מבוטלת, איני רואה מניעה לדון בטענות המבקש ביחס לפסק הבוררות לפי כלל עילות הביטול המנויות בסעיף 24 לחוק הבוררות.

30. כידוע, עילות ההתערבות בפסקי בוררות הן אלה הקבועות **בסעיף 24 לחוק הבוררות**, המונה רשימה סגורה של עשר עילות המאפשרות לבית המשפט לבטל פסק בוררות. בעניינינו, ביחס לפסק הבוררות, טוען המבקש להעדר חתימות הבוררים בניגוד **לסעיף 20 לחוק הבוררות** ולהעדר הנמקה כקבוע **בסעיף 24(6)** לחוק הבוררות – "הותנה בהסכם הבוררות שעל הבורר לתת נימוקים לפסק והבורר לא עשה כן".

העדר חתימות על גבי פסק הבוררות

31. כזכור, לטענת המבקש, החלטות בית הדין, כולן, נעדרות חתימות הדיינים וזאת בניגוד **לסעיף 20 לחוק הבוררות**, ומדובר בפגם מהותי הפוסל את פסק הבוררות ופסק הערעור. המשיב מנגד, צירף לכתב הגנתו את כל ההחלטות כשהן חתומות בידי הדיינים.

32. המבקש בסיכומיו, טוען כי פסק הבוררות נחתם בסמוך לפניית ב"כ המשיב לבית הדין, בשלהי ספטמבר 2019, בחלוף למעלה משנה מאז ניתן פסק הבוררות. להוכחת טענתו זו, הפנה המבקש לשיחת טלפון שהתקיימה בינו לבין מר ניצן, מי שהיה מתווך בהסכם ההשקעה (ס' 36-37 לסיכומי המבקש). בהקשר זה יצוין, כי בית המשפט בהחלטתו מיום 28.06.2020, נעתר לבקשת המשיב להוצאת ההקלטה כאמור מתיק הראיות, וזאת לאחר שניתנה למבקש אפשרו להגיב לבקשה והוא לא עשה כן.

33. סעיף 20 לחוק הבוררות קובע כדלקמן:

"פסק הבוררות יהיה בכתב ויחתם על ידי הבורר בציון תאריך החתימה; בבוררות לפני בוררים אחדים, די בחתימת רובם אם צוין בפסק ששאר הבוררים אינם יכולים או אינם רוצים לחתום עליו".

34. בפסיקה נקבע כי מדובר בדרישה קונסטיטוטיבית . כך, בה"פ (י-ם) 534/00 **רקפת שיווק נייר בע"מ נ' אברהם זלצמן** (11.10.2001), עמד בית המשפט המחוזי, על יסודות הכתב הקונסטיטוטיביים של החתימה כתנאי להכרה בפסק בוררות, לאמור :

"יסודות ה"כתב" המפורטים בסעיף 20 לחוק הם קונסטיטוטיביים ולא ניתן להתנות עליהם. סעיף 20 לחוק המורה בבירור כי פסק הבורר צריך להיות חתום על ידי הבורר. לא נחתם הפסק, גם אם הוכן בשלמותו, אין זה פסק בורר שניתן כדין."

עוד נקבעה, כי בהיעדר חתימה אין פסק בוררות וחוק הבוררות אינו חל עליו. ר' לעניין זה, הפ"ב (י-ם) 3245-07-19 **עזבון המנוח אחמד סלאמה נ' יצחק בן אברהם** (18.9.2019):

"כך נקבע כי לנוכח הוראת סעיף 20 בחוק הבוררות, המחייבת ש"פסק הבוררות יהיה בכתב ויחתם על ידי הבורר בציון תאריך החתימה", לא ניתן לאשר פסק בוררות שאינו נושא את חתימת הבוררים או את התאריך שבו ניתן. שכן, מסמך שאינו נושא פרטים אלו, אינו בגדר פסק בוררות... על פסק בוררות מעין זה, הוסיפה כבוד השופטת מ' בן-פורת בעניין הלוי, את הדברים הבאים: "השאלה, אם הכתב שאישורו או ביטולו מתבקש 'פסק בורר' הוא אם לא, קודמת לכל הוראה באשר למועד ולצורת הבקשה. באין פסק, אין מה לאשר או לבטל ואין חוק הבוררות חל על כתב כזה". כן הטעימה, כי אף "אין לשמוע ראיות חיצוניות באשר למהותו של הכתב, שתכנון צריך לדבר בעד עצמו" (שם)."

35. לא שוכנעתי כי יש בפגם עליו מצביע המבקש כדי להוביל למסקנה כי נגרם לו עיוות דין דבר המביא לבטלות פסק הבוררות. פסק הבוררות צורף על ידי המשיב כשהוא חתום בחתימת ידם של כלל הרכב א', צוין תאריך, והכל כמתבקש בהתאם להלכה והדין. בפני בית המשפט עותק חתום כדין על ידי שלושת הבוררים (וזהה בתוכנו ובמבנה שלו לפסק הבוררות שצורף על ידי המבקש כשהוא חתום על ידי המזכירות), ומשכך, לא ניתן לטעון, כי אין בפני בית המשפט פסק בוררות אותו ניתן לבטל. מקום בו המסמך הכתוב לא נסתר על ידי המבקש, ולא הוכחו טענותיו, הרי שהמסמך החתום הוא הקובע, המהווה פסק בוררות לכל דבר עניין, ודין טענה זו אף היא להידחות.

העדר הנמקה

36. כזכור, טוען המבקש כי פסק הבוררות לא מנומק, באופן הגורם לעיוות דין, ובהתאם [לסעיף 6\)24 לחוק הבוררות](#) לפיו "הותנה בהסכם הבוררות שעל הבורר לתת נימוקים לפסק והבורר לא עשה כן", יש להביא לביטולו. ברם, בסעיף ח' לשטר הבוררות נקבע במפורש כי "הצדדים מוותרים מראש על בקשה לנמק פסק דין, ובית הדין יהיה רשאי להוציא פסק דין ללא נימוקים, הכל על פי שיקול דעתו".

37. [ברע"א 4265/14 אלמסי נ' שוקרון](#) (19.08.14) נקבע כי "שטר הבוררות קובע במפורש כי לא חלה על ביה"ד לממונות חובת הנמקת פסק הבוררות. אין לדרוש מבורר שהסכם הבוררות פוטר אותו מפורשות מחובת הנמקה, לנמק את החלטתו. " מקום בו הסכימו הצדדים מפורשות שלבית הדין הסמכות שלא לנמק את פסק הבוררות והכל על פי שיקול דעתו, הרי שאין למבקש אלא להלין על עצמו, ומשכך גם טענה זו דינה להידחות.

סוף דבר

38. החלטות הרכב ב' – מבוטלות.

39. פסק הבוררות של הרכב א' – שריר וקיים, בכפוף להודעת ב"כ המשיב בדיון כי המשיב קיבל מהמבקש 160,000 ₪ שיש לנכותם מסכום הפסק (עמ' 5 ש. 35).

40. המבקש יישא בהוצאות המשיב ושכר טרחת באת כוחו, בשים לב לתוצאה ולסכום הפסק המעודכן, בסך של 7,500 ₪, אשר ישולמו בתוך 30 יום מהיום.

ניתנה היום, ה' אלול תש"פ, 25
אוגוסט 2020, בהעדר הצדדים.

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

בלהה יהלום 54678313-/
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה